

ANTONI MARTÍ MONTERDE

L'home impacient

Fragments d'un Diari recuperat (1996-1998)

El seu error és voler esgotar l'infinit, posar termini a allò que és interminable, no sostenir de manera interminable el moviment mateix del seu error. La paciència és la falta de qui vol sostreure's a l'absència de temps, la paciència és l'astúcia que mira de dominar aquesta absència de temps tot fent-ne un altre temps, mesurat d'una altra manera. Però la veritable paciència no exclou la impacència, és la seva intimitat, és la impacència que se sofreix i se suporta sense fi.

MAURICE BLANCHOT

¶

De sobte, Barcelona. Desembalo la meua biblioteca. Encara no es troba als prestatges; al cap i a la fi, encara no tinc prou prestatges per a col·locar uns llibres que han anat arraconant-se, a causa de la manca d'espai, en caixes, al ritme dels meus

Antoni Martí Monterde (Torís, La Ribera Alta, 1968). Professor de Teoria de la Literatura i Literatura Comparada a la Universitat de Barcelona. Col·laborador habitual de la revista *L'Espill*, a banda de diversos assaigs sobre Ramón Gómez de la Serna, Walter Benjamin, Eugeni d'Ors, Josep Pla i Joan Fuster, entre d'altres, ha publicat *Poética del Café: Un espacio de la modernidad literaria europea* (2007); *Un somni europeu: Història intel·lectual de la literatura comparada* (2011); dues edicions d'Ernst Robert Curtius: *L'esperit alemany en perill* (2011) i *Crisi de l'humanisme (Assaigs 1907-1932)* (2012); i dues edicions de Stefan Zweig: *El món de 1914* (2014) i *Petita crònica* (2015). També ha publicat un diari de viatge a l'Argentina, *L'erosió* (2001), que va obtenir el Premi dels Escriptors Valencians. Els seus darrers llibres són *El far de Løndstrup: Assaig sobre la memòria moral dels espais* (2015), *París, Madrid, Nova York: les ciutats de lluny de Josep Pla* (2019) i *Joan Fuster: la paraula assaig* (2019)

diferents instants acadèmics i, sobretot, vitals. La immobilitat ha aplevat les pàgines d'alguns. Contemplar la brutícia sobre una de les caixes, la de poesia, em fa reconèixer que va arribar un moment en què vaig haver de renunciar al meu propòsit de tenir aquests volums sempre a l'abast, si més no, de la mirada. Ara entenc la meua ceguesa. Hi ha una malaltia oftalmològica que consisteix a perdre la capacitat per a esguardar llargues distàncies, espais oberts, en haver estat reclòs massa temps en un horitzó tancat en la proximitat. Anar obrint caixes i retrobar horitzons em fa palesa la claustrofòbia de les meves últimes lectures. No són els llibres, els que han estat tancats, sinó jo.

La necessitat de respirar, la necessitat d'un veritable horitzó m'ha empès a canviar de ciutat, de la mateixa manera que abans m'havia obligat a canviar de biblioteca, i després a substituir-les pels cafès, si era possible.

Desembalo la meua biblioteca. Encara no l'envolta el tedi entapissat de l'ordre, i els volums que vaig tornant a la llum del dia, entre un polsim de cartró i paperassa, ja van construint el seu propi ordre, aliè als prestatges.

L'ordre de la seva memòria.

¶

Importa poc no saber orientar-se en una ciutat. Perdre's, però, en una ciutat com qui es perd al bosc, requereix aprenentatge. El barri Gòtic de Barcelona m'acull com un record, com l'encaminar pausat pel barri del Carme de València, que havia perdut. La sensació de repetir cada dia els mateixos itineraris, implacable conseqüència del fet que València, en realitat, no ha crescut com a ciutat d'Estellés ençà, em feia abandonar el costum de l'errabundeig.

Ara, saber que cada façana, per anodina que sigui, m'és absolutament desconeguda m'empeny a caminar lent i expectant.

Saber-se de memòria uns carrers, una ciutat, acaba per accelerar la passa, que no troba on alentir-se, que tendeix a l'arribada, i no al camí; s'hi precipita, accelera el ritme, i el cansament i la pressa injustificats s'apoderen del vianant, que ja no és del tot conscient de caminar, ni de per on camina. Tot és arribada. I la ciutat es deshabita una mica més a cada passa.

¶

Aquest matí he anat al mercat de Sant Antoni, a burxar entre les taules que hi paren els diumenges els llibreters de vell. Com que no havia dormit en tota la nit, el carrer m'acollia amb aquella atmosfera d'irrealitat, com si els objectes no hi fossin, de tous i translúcids que me'ls feia apreciar el cansament. Ja al metro, segurament per l'en-

☾

sopiment que produeix sempre el soroll del ferrocarril quan no hi ha altre paisatge que la foscor dels túnels, m'he penedit una mica de no haver-me gitat.

El penediment ha estat total en reflexionar sobre la meua precarietat econòmica; entre les llibreries de vell del barri Gòtic i les parades de Sant Antoni es xifra la meua ruïna. Recordo que el primer llibre de vell que vaig comprar des que visc a Barcelona va ser un deliciós assaig d'art de Maria Luisa Caturla que coneixia només per referències: *Arte de épocas inciertas*.

No és la primera vegada que una troballa en un d'aquests caus em sorprèn per les seves referències entre la ironia i l'al·legoria. Fet i fet, el darrer llibre que vaig comprar en una llibreria de vell valenciana va ser *La peste*, d'Albert Camus, en una vibrant traducció castellana de Rosa Chacel, publicada els anys quaranta —la reedició que trobo és la vuitena, de 1961— per l'editorial Sur, de Buenos Aires. A sobre, ja a recer de l'esperit de botiguer de qui me la va vendre, acompanyats d'un cafè, en treure-li la pols i obrir-la a l'atzar, el primer paràgraf amb què vaig ensepegar diu: «Bajo las noches de luna, alineaba sus muros blancos y sus calles rectilíneas, nunca señaladas por la mancha negra de un árbol, nunca turbadas por las pisadas de un transeúnte ni por el grito de un perro. La gran ciudad silenciosa no era entonces más que un conjunto de cubos macizos e inertes, entre los cuales las efigies taciturnas de bienhechores olvidadizos o de antiguos grandes hombres, ahogados para siempre en el bronce, intentaban únicamente, con sus falsos rostros de piedra o de hierro, invocar una imagen desvaída de lo que había sido el hombre. Esos ídolos mediocres imperaban bajo un cielo pesado, en las encrucijadas sin vida, bestias insensibles que representaban a maravilla el reino inmóvil en que habíamos entrado o por lo menos su orden último, el orden de una necrópolis donde la peste, la piedra y la noche hubieran hecho callar, por fin, toda voz».

València sempre m'havia semblat, tot i el seu sorollós tràfec, una ciutat estantissament silenciosa; potser per haver-la caminat, sobretot, de nit. Em pregunto què en devien pensar, Joan Fuster i Josep Palàcios, quan van traduir al català aquest llibre: «Sota els cels de lluna, alineava els seus murs blanquinosos i els seus carrers rectilinis, mai no alterats per la massa negra d'un arbre, mai no torbats pels passos d'un transeünt ni pel crit d'un gos. Aleshores la gran ciutat silenciosa no era sinó una aglomeració de cubs massissos inerts, entre els quals les solitàries efigies taciturnes de benefactors oblidats o d'antics homes il·lustres ofegats per sempre en el bronze intentaven evocar, amb els seus falsos gestos de pedra o de ferro, una imatge degradada del que havia estat l'home. Aquells ídols mediocres imperaven sota un cel espès, a les places sense vida, bèsties insensibles que representen ben bé el regne immòbil en què havíem entrat o almenys el seu ordre últim, l'ordre d'una

necròpolis on la pesta, la pedra i la nit haguessin fet callar, per fi, tota veu». ¿Hi van pensar, en alguna ciutat?

En arribar al mercat de Sant Antoni ja havia decidit no deixar-m'hi més de dues mil pessetes, i només si trobava res de veritablement interessant. He hagut de descomptar-ne vint duros per a un cafè que s'estava fent inajornable. Quan portava mitja ronda feta ja havia gastat més de la meitat del meu pressupost: els assaigs literaris de Pound, vuit-centes pessetes; *El temps barrat*, d'Alexandre Cirici, tres-centes cinquanta; però val a dir que unes parades abans me n'havien demanat vora dues mil per ell.

Ha estat aleshores que he fet un veritable descobriment. Amuntegats en una parada que no convidava gens a tafanejar, tot de llibres en aparença irrellevants van deixar-me entreveure la primera edició de *L'ordre du discours*, de Michel Foucault. Els engranatges del meu pensament no sabien si decantar-se envers totes les ressonàncies que aquest llibre té per a mi, cap a la felicitat de la possessió de la primera edició, la de 1971 de Gallimard, o cap a l'atordiment per trobar tal exemplar entre la brossa.

Només aleshores m'he adonat que no hi havia tal munt de paperassa, sinó que hi espurnejaven com diamants primeres edicions franceses de Derrida —*De la grammatologie, La voix et le phénomène*—; el primer número de la segona etapa de *Revista de Occidente*, amb un article de Xavier Zubiri, «El hombre, realidad personal», que em vindrà força bé; els *Problèmes de linguistique general*, d'Émile Benveniste; l'assaig de T. W. Adorno sobre *Wagner*, en traducció francesa, que he agafat pensant en una amiga que està treballant sobre el filòsof de Frankfurt; *L'Être et l'essence*, d'Étienne Gilson; *L'imaginaire*, de Jean-Paul Sartre...; gairebé tot en primeres edicions, a més d'algunes coses de Marx, de Merleau-Ponty, de Baudrillard, el recull *Análisis estructural del relato*, que feia temps que tenia fotocopiats, i moltes altres coses. En preguntar el preu esperava un calfred d'espant, però gairebé m'he posat a plorar d'alegria en dir-me el llibreter —a qui li devia ser igual vendre maons o carabasses— que cada volum costava només dues-centes pessetes. Me'ls he endut, amb una felicitat que feia tremolar d'impaciència —oblidat el cansament— les meves passes.

Quan ja marxava, en una altra taula he trobat l'*Album Proust*, cosa que m'ha recordat els meus deures autoimposats.

Ja que les circumstàncies normalment s'aprofiten de mi, ja anava bé que m'aprofités jo algun cop de les circumstàncies. Malgrat tot, m'hi he deixat uns diners que no tinc, amb el consol que serà qüestió de gana per a avui i pa per a demà o, més aviat, demà passat. Per cert, estic aprimant-me considerablement

amb això de suprimir coses supèrflues, com ara menjar, per a poder comprar llibres: fins i tot algú m'ho ha notat.

Com sempre, he cercat un Cafè pròxim per a examinar de prop els llibres nouvinguts i establir amb ells el primer diàleg: escriure a la primera pàgina la ciutat i la data de la seva arribada a les meves mans i signar-los. Empès per l'entusiasme i per la gent que començava a regirar la taula, no havia tingut temps de fullejar-los abans. La meva sorpresa ha estat trobar-hi uns subratllats fermes, decidits, fets amb bolígraf, sovint violents, i algunes anotacions fetes amb una lletra molt semblant a la meva, cosa que m'ha permès d'entendre-les. De seguida m'ha cridat l'atenció la intel·ligència dels subratllats i de les notes.

Normalment, els llibres de vell, i menys els del mercat de Sant Antoni, no estan subratllats o no ho estan gaire. He començat a interrogar-me sobre els motius que han pogut decidir algú a desprendre's d'uns llibres tan valuosos, si més no, pel treball que s'hi havia esmerçat, per les hores i les idees colgades en les seves planes. Els llibres que solc comprar no sempre han tingut un veritable propietari anterior, i venen a cobrir les llacunes que, per la meua edat, tinc en la bibliografia descatalogada de certs anys, imprescindible per als meus estudis o curiositats. Ja m'agradaria ser un veritable bibliòfil, un veritable col·leccionista, o, si més no, poder permetre'm certs llibres que he trobat alguna vegada i he hagut de deixar córrer lamentablement. M'arrecero en aquella idea de Schopenhauer: «Estaria bé comprar llibres si es pogués comprar prou temps per a llegir-los, però sovint es confon la compra de llibres amb l'apropiació del seu contingut». Potser no tinc gaires llibres, per bé que per a la meua edat i els meus recursos econòmics són ja un bon garbell —me n'he adonat esfereïdorament en fer mudança—, però tots els que m'envolten són meus. I també molts altres que, legalment, pertanyen a les biblioteques. Molts dels llibres que he comprat de vell mai no havien estat, en realitat, de ningú.

Només en una ocasió la petja del propietari anterior m'havia semblat curiosa, quan vaig comprar fa temps *El arte del insano*, d'Ernst Kris, on havia estat retallada la part de les dues primeres pàgines on, segurament, l'antic amo havia escrit el seu nom, cosa que també va amputar la referència a l'edició original. Els subratllats de l'interior explicaven aquell deler d'anonimat. Els d'aquests llibres, en canvi, no només no calia amagar-los, sinó que mostraven un grau d'apropiació dels llibres que certament m'ha fet pensar en si de debò aconseguiré fer-los mai totalment meus, fer que la memòria que els imposi faci oblidadissa la memòria que contenen.

Quan estava pensant que, afortunadament, estaven sense signar i que, si més no, aquella memòria alenada no tindria mai un rostre a resseguir, ha aparegut, d'entre les pàgines, el rebut d'un ingrés bancari —18.925 pessetes— fet l'any 1983

en un compte corrent, del qual s'especificava el titular. En fer-se'm visible el rostre d'aquells subratllats, un rostre que conec, i que sé que em trobaré molt sovint, un rostre respectat, amb una escriptura ben coneguda i admirada per mi, he sentit un calfred i he tancat el llibre compulsivament, deixant atrapada a dintre aquella signatura.

Encara se m'ha fet més incompreensible com havien estat abandonats aquests llibres, segurament venuts a pes. M'ha vingut un desassossec intolerable. Allò que hauria d'haver romàs ocult s'havia revelat. Allò sinistre, que sempre deu trobar-se present sota forma d'absència, velat, s'havia desvelat, esquerdant la bellesa d'aquell moment. Inhòspits, en mostrar-me palesament aquella presència, els llibres em feien sentir com un intrús, com un segrestador, com un saquejador, que no fa sinó augmentar la desgràcia del saquejat, però, a sobre, amb una tristesa, amb una melangia impròpia de l'intrús, del raptor, del lladre.

He demanat un altre cafè. Al defora de la finestra, la multitud aplegada al voltant de les parades m'ha semblat sanguinolenta, traspassaven el vidre els crits d'una discussió propera, un automobilista atrapats pels cotxes aparcats en doble fila feria el matí amb el seu clàxon. He hagut de marxar, de seguida.

Ja al metro, capficat i afectat per un tremor incert, m'he confós de direcció, he hagut de fer un parell de transbordaments innecessaris, i he recorregut, amb la bossada de llibres, mitja ciutat, subterràniament, furtivament, com si no desitgés sortir al carrer.

En arribar a casa, tocat el migdia, només el cansament arrossegat m'ha permès de dormir. No recordo haver somiat, però estic segur d'haver-ho fet.

¶

Quan vaig arribar a Barcelona a la recerca de solitud i mirant d'aïllar-me d'una problemàtica valenciana que em tenia capficat i paralitzat, no em podia imaginar que aquella realitat portaria pel mateix camí molta més gent com jo. Avui s'installa a casa meua una amiga de la facultat, Maria Josep, que mai no s'hauria pensat que acabaria fora de la ciutat que més estima, València. Però era només qüestió de temps. Ja gairebé tots els llicenciats en carreres d'humanitats per la Universitat de València hem fet mudança, si és que hem somiat a treballar precisament en això. Tret de dues o tres persones mal pagades per l'escola privada o per alguna editorial, els pocs filòlegs o historiadors de la meua promoció que sé que estan treballant a València ho fan de cambriers.

Quan vaig començar a sovintejar els trens entre València i Barcelona, pràcticament sempre podia aprofitar tot el temps llegint o escrivint, perquè gairebé mai no

☾

em trobava amb ningú. Però, de mica en mica, les trobades amb antics companys de la facultat es feien cada cop més freqüents. Ara ja no hi ha viatge que no coincideixi amb algun antic conegut, fins i tot els ja gairebé oblidats, que es troba treballant a l'ensenyament al Principat, primer ocupant tot Tarragona, ara estenent-se per totes les comarques barcelonines i també moltes de lleidatanes. Fins i tot va anar a parar un conegut a la Vall d'Aran, i algun saludat a no sé quin dels Pallars. Sovint n'hi ha reunions massives a l'estreta cafeteria dels trens, que en divendres sempre van plens de professors valencians cap a València, i en diumenge cap a Barcelona. N'he perdut ja el compte, impossible de resseguir, perquè cada nou encontre ve acompanyat de referències a molts altres valencians que, des de fa aproximadament una dècada, han hagut de mirar cap a fora, cap al nord o les Illes, per a treballar.

Algú, o molt ingenu o molt malintencionat, podria sostenir que es tracta d'una migració econòmica. Que la gent se'n va a buscar-se les garrofes i prou. Però, fins i tot en el cas que fos això, no pot tractar-se només d'això. Al darrere d'aquesta migració econòmica hi ha una migració política encoberta. Sens dubte, tal com van les coses a la política valenciana, com menys historiadors i filòlegs hi hagi solts pel carrer, millor per a certa gent. Ningú no ens enyorarà. Més aviat al contrari. Des de començaments dels anys noranta, el País Valencià s'ha tornat impracticable per als universitaris de la branca d'humanitats, i el govern de Lerma i el de Zaplana se n'han beneficiat. Com més amagada estigui la reflexió sobre el país, millor, i per què amagar-la, si la poden enviar ben lluny o, senzillament, impossibilitar-la.

L'altre dia, en acompanyar Maria Josep a mirar les llistes, vaig fer càlculs: en deuen ser uns cinc mil, els valencians que estan fent substitucions o interinatges a l'ensenyament secundari a Catalunya, i no tinc ni idea dels que hi pugui haver a les Illes. A banda dels que hi van aprovar les oposicions, que són indetectables en aquestes llistes, i els que ens dediquem a altres coses.

La gent que té ja uns quaranta anys o més, tot i que també es veuen afectats per aquestes qüestions, si més no ja té la feina, sobretot a l'ensenyament; les tensions també els afecten, però si més no poden anar tirant. Però la gent de la meua edat no tenim cap agafall. L'ensenyament ja està tancat, per bé que en uns nivells impresentables, insuficients per a una societat moderna; a fora, al món editorial i a la universitat, l'ambient està irremeiablement mediocritzat pels qui arribaren sense competir amb ningú, en virtut d'amiguismes i idoneïtats diversos i pel sol fet de passar per allà. Pràcticament no conec cap company que hagi pogut quedar-se a treballar a la universitat, i això que hi vaig coincidir amb gent força brillant, indubtablement més sòlida que bona part dels titulars. Ara, alguns estan en departaments universitaris de l'estranger, o també de Catalunya, com jo mateix. Altres

possibilitats habituals en societats més habitables, a València són directament una quimera: sense una premsa i uns mitjans de comunicació audiovisuals mínimament decents, sense centres de recerca, sense un entramat d'activitats solvent, amb els editors més miserables que viuen del voluntarisme de la gent, sense indústria cultural ni res que s'hi assembla.

Entre el problema sociopolític, que a la ciutat de València esdevé una autèntica tortura diària, i la invisible possibilitat de realitzar-se professionalment en la branca d'humanitats, es xifra un problema espès: al País Valencià, qualsevol persona que estigui vinculada a aquest àmbit s'enfronta a una desmoralització, a una manca de perspectives, a una problematització dels seus coneixements i a una sobrepolitització de la seva activitat professional que, al capdavall, arriba a fer-se irrespirable. Al final, l'opció de marxar, amb més o menys convicció, acaba per considerar-se.

Ara bé: ¿qui se'n beneficia, políticament, d'aquesta migració? Una societat que deixa marxar més de cinc mil joves universitaris, amb ganes de fer coses i amb moltíssima més preparació i imaginació que les generacions precedents, sens dubte ha de pagar un preu altíssim. ¿O no l'està pagant ja?

¶

Tota pèrdua és incalculable. Però aquelles que es van poder evitar en el darrer instant, de manera casual, però que també de manera fortuïta van malbaratar la seva darrera esperança, sempre et deixen aquell dolor d'ulls de qui se sap desposseït. Sobretot si la casualitat s'ordena al voltant d'una decisió presa en una hora qualsevol, equivocadament tractada com si fos qualsevol hora.

Ahir, quan tornava de la Universitat amb els Ferrocarrils, a l'altura de Vallvidrera, vaig pensar de baixar i prendre el vell funicular, cosa que anava ajornant de feia mesos. Els horaris sense temps tenen aquestes menes de sacrificis diaris, i, desfet pel cansament i la son, vaig decidir que no venia d'un dia, i vaig deixar passar la parada. Fins i tot, ja a l'estació de Sarrià, vaig tenir la pensada de descendir del tren i retrocedir amb un altre, però, de sobte, vaig notar com el pes del meu cos s'acreixia, que una mena d'obesitat de l'ànim anava fent-se cada vegada més feixuga al meu interior, impedint-me tot moviment, tenallant-me al seient que, per la seva banda, m'aferrava amb una força inaudita.

Llavors, no sabia que sí que venia d'un dia. Que no hi havia cap ajornament possible. Aquest matí he llegit a la premsa que ahir va tancar-se el funicular de Vallvidrera per a renovar-se, amb la qual cosa els vells vagons de fusta seran transportats a un museu.

Com el meu desig.

☾

¶

Ahir vaig trobar, en una llibreria de vell, dos llibres que em feien molta falta: *El País Valencià*, de Joan Fuster, i *València*, d'Azorín. Semblaven emboscats, assetjant la meua arribada a la llibreria per a llançar-se'm a sobre, alhora que es guaitaven també, sigil·losament, entre ells. El de Fuster, feia temps que l'havia llegit en la versió catalana, mancada de les fotografies de Ramon Dimas, que donen al llibre un plec de sentit molt important. El d'Azorín, me l'havia ensopegat diverses vegades, però encara no l'havia llegit, perquè sempre el trobava a preus abusius. Aconseguir-los, per fi, després de tant de temps, resol una desposseïció.

Ara soc a casa, els tinc a sobre de la taula. Com a punt de lectura faig servir un horari de tren.

¶

Estació del Nord —de Barcelona. Feia molt de temps que no venia per aquí, segurament perquè no suportava la idea de l'absència de ferrocarril en una estació, i menys encara la seva substitució infame pels autocars.

El cas és que tenia un deute amb aquesta estació.

Durant el primer any del doctorat, quan venia un cop a la setmana a Barcelona, solia acabar ací les meves frenètiques jornades, normalment després d'haver-les allargassades imprudentment i haver perdut el darrer tren, resignat a prendre l'últim autobús, que sortia a la una de la matinada.

He triat un mal dia per a venir. És final d'agost i el vestíbul està incaminable. Vaig cap a la cafeteria, sorollosa, febril, histèrica; amb prou feines trobo una taula en un racó.

Per una finestra esmerilada s'endevina l'antic vestíbul. Si aquesta finestra no fos un núvol translúcid, segurament vindria aquí cada vespre, com ho feia amb la cafeteria de l'estació del Nord de València abans de la seva criminal desaparició. Sembla que tot edifici ferroviari imaginat per Demetri Ribes estigui condemnat a una planeta sinistra, llegida a les mans del genial arquitecte per una fetillera rancuniosa.

Allò veritablement meravellós seria, en un viatge entre València i Barcelona, o viceversa, pujar al tren i baixar-ne a l'estació del Nord.

L'avantatge que tenen les cafeteries d'estació és que es buiden de la mateixa manera compulsiva que s'atapeeixen, i mentre he escrit aquestes ratlles s'ha quedat deserta a cop de megafonia difusa, que cada cop s'ha anat fent més perceptible. Tornen a sentir-se els sorolls de la barra mentre els cambriers recuperen la serenitat. Fins i tot esdevé perceptible una vaga vibració subterrània, i no costa imaginar un tren passant per un túnel sota els meus peus. El trajecte soterrat de les vies sol fer aquestes testimonials reivindicacions dels espais que han estat seus.

Tot resulta molt diferent d'aquelles matinades en què, devastat, arribava a aquesta cafeteria per a fer un mos abans del viatge, i encara em calia estar-me una estona a fora perquè tancava a dos quarts d'una, si és que no havia tancat ja, per falta de clientela, abans que jo arribés. Sempre sol. Mai no vaig coincidir-hi amb cap altre viatger.

No sé com vaig aguantar tots aquells mesos, ni físicament ni mentalment. Però potser el fet d'acabar el dia en una estació com aquesta, encara que tristament reconvertida, i no a la de Sants, hi va ajudar prou.

Alguna nit, tremolant de fatiga, em preguntava si tot aquell esforç no era desmesurat, insensat. Més d'una vegada vaig pensar que era una cabòria irresponsable, sobretot si, després de quatre-cents kilòmetres, la sessió de doctorat havia estat exasperant. El pitjor era anar al maleït CAP l'endemà, després de set-cents kilòmetres i quaranta-vuit hores sense dormir, perquè la nit d'abans del viatge sempre la passava despert.

El moment més dur va ser la nit que, desfet i vacil·lant, vaig veure clar que havia d'invertir el procés, que no havia de tornar des d'aquí, sinó d'arribar aquí, després d'estades fugaces a València. Va ser la nit que vaig veure que el meu destí era aquesta mena de desexili.

I ara recordo que va ser en aquesta mateixa taula.

¶

El pont de Bac de Roda m'acull una altra vegada, i ja en són prou —massa— en aquests darrers mesos. No sé si és una abraçada blanca o si és una vibració vital el que em fa venir de tant en tant a aquest pont, recolzar-me en la seva barana i veure passar els trens hores i hores. Potser és el contrast entre l'equilibri que suggereix de lluny i la ruïna que acumula de prop, el que més em fa identificar-me amb aquest pont.

A sota seu, uns ermossos travessats per les vies, pel moviment, per l'energia. Normalment, vinc ací a pensar el passat immediat, gairebé el present, però avui necessitava pensar el futur. En enfilem les escales i recolzar-me a l'ampit, m'he fet una juguesca. Si el primer tren que sorgia del túnel del Clot i apareixia per sota del pont era un Talgo, això volia dir que em refaria.

Mai no m'ha resultat tan antipàtic un tren de rodalía.

Cal mirar passar trens amb atenció: amb la seva premonició tàctil vibrant al cos, la seva irrupció veloç, la seva manera d'allunyar-se arrossegant durícies de la mirada temperades per revolts com carícies. Les catenàries tremolen. S'accentua el contrast entre el balast fosc de les vies principals, lluents, greixoses, i l'aparença

◐

somorta i vagament vegetal de la platja de vies abandonada. Una corrua d'òlbers, al costat de la rasa del ferrocarril, assenyala el seu traçat antic fins a Sant Andreu. Aquests arbres saben molt de mi. Diuen que hi faran una estació. Espero que, si mai urbanitzen tota aquesta part encara mig buida de la ciutat, respectin aquests arbres que subratllen el seu present i que són la darrera empremta dels seus camins passats. Alguna vegada els he resseguit, fins que el camí s'esvaïa, i travessava magatzems enrunats i solars desencanaixats de l'Eixample, esquivava clavegueres descobertes i saltava tàpies mig caigudes de cotxeres del metro encara en construcció. En arribar a la plaça Orfila i seure a prendre un cafè, em feia l'efecte d'haver comès una petita proesa.

Començo a endevinar els trens que venen del nord per la diferent llum dels seus fars, que s'avança al vespre. En el moment de marxar, un Talgo ha aparegut per sota del pont, cap a França, com una promesa.

¶

Començar el dia amb mil pessetes a la butxaca, quan aquestes mil pessetes són les darreres deixes de la pobresa, no pot resultar sinó prometedor. Si, a sobre, les perspectives de redreçament de l'economia ensopeguen amb xifres d'un vermell incandescent, la jornada s'insinua devastadorament taciturna. Quan, a més a més, no has dormit en dos dies, precisament esmerçant esforços perquè tot canviï, se t'acudeixen moltes coses a fer amb aquest paper verdós, tret de fer-ne l'ús de canvi que estipulen les convencions del capitalisme. Al cap i a la fi, no és més que un tros de paper.

En faig un primer esquinçall a les vuit en punt, a la cafeteria de la Facultat: cafè amb llet i *croissant*. Breu excursió al centre, el temps just per a resoldre, sense entusiasme, algunes coses pendents. Torno a casa, amb la intenció de gitar-me i despertar-me al cap d'un parell de dies, quan tot hagi passat i, al banc, hagi aparegut algun ingrés imprevist, de tan retardat. Passo pel mercat i compro algunes coses per no haver de menjar-me els llibres si em desperto. Ja només en queden cinc-centes pessetes. Després de dos minuts al llit, queda ben clara la seva inutilitat. Caldrà acarar el tercer dia sense dormir. Menjo alguna cosa perpetrada amb el que havia portat i torno a la Facultat, a buscar bibliografia. A la targeta del transport públic em queden només tres viatges, i decideixo anar a peu, tot aprofitant que el camí fa baixada. A primera hora de la tarda, sento una de les conferències de Gabriel Ferrater sobre Riba i Foix en el simposi que li dediquen, i a la sortida, em toca pagar uns cafès amb un amic que m'hi he trobat. Dues-centes pessetes i minvant.

He tornat, també a peu. Quan anava a agafar el metro he decidit que la tarda era propícia per a fer una cosa que de temps tenia pensada: resseguir la ruta, mig

soterrada mig al descobert, que fan els trens des de l'estació de França fins al meu barri. A la Vila Olímpica cal endevinar-la per la traça del carrer Moscou, que porta a una cruïlla amb l'avinguda del Bogatell on comencen a desaparèixer els vidres per a donar pas a les fàbriques i els magatzems. Allà reapareix el tren, mig amagat, però delatat pels geps que tenen els carrers que travessa. Passo per sobre les vies en un pont arquitectònicament irresponsable, i veig com continuen entre fàbriques i tanques. Camino per un camí paral·lel, esquivant taques de greix dels camions que han fet càrrega i descàrrega enfilats a les voreres. Les retrobo, mig soterrades un altre cop, entre reixes d'indústries i tanques de solars. Un altre pont, aquest ja menys dràstic amb els amortidors dels cotxes i amb les forces dels transeünts, em permet esguardar-les des de dalt. No hi passa, però, cap tren. Enfilo un carreró i, fàbriques més amunt, semblen haver estat engolides per la terra definitivament. En realitat, soc a sobre d'elles: l'elevació del carrer les delata. Per l'esquerra, també com si foren el rastre d'un talp en un hort, s'endevinen les que venen de l'antiga estació del Nord, i, si no m'equivoco, en el mateix túnel hi han d'estar les del metro. En la cruïlla s'uneixen tots dos solcs, per a prosseguir plegats. Soc tocant al Teatre Nacional, un edifici patètic, una mica inacabat. Ja descarto la possibilitat que reapareguin, atesa la intervenció de maquillatge que s'hi està fent. Però, de sobte, el carrer es trenca i apareixen quatre vies. Al costat, encara sota un talús, s'endevinen les del metro, que arrodonirien la panoràmica. Observo absort aquell inesperat penya-segat quan, de sobte, irromp un tren per la via del mig, i es perd per l'entrada d'un nou túnel que, imagino, el portarà ja al subsòl del carrer Aragó o al de la Meridiana. A vista d'ocell, el fet que els més moderns i cars equipaments culturals, les fàbriques més velles i les vies del ferrocarril comparteixin una cruïlla deu ser un espectacle inenarrable.

Al costat de l'edifici del Teatre —que ofensiva resulta la seva imatge per a tot allò que és la cultura!— comença el meu carrer. L'enfilo amb la sensació que el camí, objectivament llarg i costerut, ha estat abreujat per la més tendra de les curiositats; i per la manca de pressa, perquè quan no tens diners en aquesta ciutat no és necessari arribar enlloc.

Només pujar a casa, he deixat les quatre monedes que em quedaven sobre la taula, i les he mirat com traçant complicades operacions financeres que les multipliquessin per a aguantar tot el cap de setmana. M'he somrigut, i he posat un parell de llibres a sobre, per tal de no veure-les. He decidit tornar al carrer.

¶

Els escriptors som un perill econòmic. Podem provocar, només amb la nostra presència, la fallida d'una Cafeteria, l'enfonsament del gremi de l'hostaleria. L'única esperança de reconvertir les nostres relacions amb el sector seria arribar a una mínima entesa: a cada Cafè només hi podria acudir, sistemàticament, un lletraferit, a canvi que aquest no fos destorbat en el seu legítim territori: la taula al costat de la finestra, o al fons del local, o a l'entresol.

És la solució més raonable. Un restaurador no pot permetre's tenir taules improductives —improductives per a ell, és clar.

¶

Me'n vaig. Com sempre, no viatjo, me'n vaig. L'entusiasme per Buenos Aires encara haurà d'esperar. Tanco la porta del pis desitjant que cicatritzi. Me'n vaig lluny per a poder ser a prop meu. Arrossego les maletes fins a un Cafè proper, i hi retrobo la memòria de les coses, d'amagat d'ella mateixa, perseguint-me.

Mentre bec lentament, recordo els instants de cada taula, destenyits, magolats.

Penso en l'oblit com a esperança, com qui espera l'oblit.

Miro de mantenir la serenitat, però no puc; sobretot perquè, en realitat, estic fart d'haver de mantenir la serenitat.

Me'n vaig. ☾